

Sygn. akt I ACa 269/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 sierpnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier (spr.)
Sędziowie :	SA Małgorzata Wolczańska SA Joanna Naczyńska
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 4 sierpnia 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa D. K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K.

o naprawienie szkody

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 19 stycznia 2016 r., sygn. akt II C 219/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Roman Sugier	SSA Małgorzata Wolczańska

Sygn. akt I ACa 269/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy w Katowicach w sprawie z powództwa D. K. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K. nakazał pozwanej naprawienie szkody górniczej na nieruchomości powoda położonej w R. przy ul. (...),

w budynku mieszkalnym, ogrodzeniu i nawierzchniach, w sposób opisany w punkcie 1 wyroku, ze wskazaniem, że ogólna wartość tych robót wynosi 47.000 złotych.

Sąd oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 2) oraz pozostawił szczegółowe wyliczenie kosztów postępowania referendarzowi sądowemu, z zastosowaniem art. 100 kpc z przyjęciem, że żądanie zostało uwzględnione w 8%.

Wyrok Sądu Okręgowego został oparty na następujących ustaleniach faktycznych.

Powód jest właścicielem nieruchomości położonej w R. przy ul. (...). Nieruchomość ta zabudowana jest piętrowym budynkiem mieszkalnym w zabudowie szeregowej.

Po wybudowaniu budynku, tj. od 2006 roku, nieruchomość poddawana była wpływom deformacji wywołanych eksploatacją górniczą prowadzoną przez pozwaną w latach 2006 – 2014. Eksploatacja pokładu (...) w latach 2010 – 2014 powoduje obniżenie terenu w związku z tworzeniem się niecki osiadań. Prowadzona eksploatacja górnicza i jej skutki powodują zaliczenie terenu nieruchomości powoda do III kategorii terenów górniczych. Negatywne wpływy eksploatacji spowodowały uszkodzenie budynku powoda, ogrodzenia oraz nawierzchni nieruchomości.

Skutkiem eksploatacji górniczej jest też wychylenie od poziomu bryły budynku powoda wynoszące średnio 7 mm/m.

W związku z planową dalszą eksploatacją tzw. uspokojenie terenu powinno nastąpić po wybraniu pokładu 418/1 tj. pod koniec 2022 roku.

Uszkodzenia budynku powoda, pozostające w związku z eksploatacją górniczą prowadzoną przez pozwaną, polegają, oprócz wychylenia od pionu, na pęknięciu ścian szczytowych, rozwarstwieniu i powstaniu szczelin na stykach płyt kartonowo – gipsowych ścian i sufitów, rozszczelnieniu obróbek blacharskich skutkujących zaciekami w pomieszczeniach mieszkalnych, rozregulowaniu rynien i utrudnionej ich drożności, pęknięciu płytek ściennych w łazience na parterze, zarysowaniu i spękaniu tynków elewacji, rozwarstwieniu i wybrzuszeniu okładzin na cokołach z płytek klinkierowych na poziomie parteru, spękaniu płytek podestu schodów przed wejściem do budynku, rozregulowaniu stolarki okiennej i drzwiowej oraz żaluzji okien i drzwi balkonowych, wypaczenie szuflad w zabudowanych meblach kuchennych.

W ogrodzeniu nieruchomości nastąpiło spękanie cokołów ogrodzenia frontowego.

Nawierzchnia posesji doznała uszkodzeń polegających na spękaniu murku oporowego i ceramicznych płytek okładzinowych przy nawierzchni oraz wypiętrzenia kostki betonowej utwardzonej nawierzchnią między furtką wejściową a schodami zewnętrznymi przed wejściem do budynku.

Odwołując się do opinii biegłego z zakresu budownictwa Sąd w motywach wskazał w jaki sposób uszkodzenia te mogą być naprawione oraz podał, że koszt naprawy uszkodzeń budynku to 45.000 złotych, ogrodzenia – 1.000 złotych a nawierzchni nieruchomości – 1.000 złotych.

W oparciu o opinię biegłego z zakresu miernictwa górniczego Sąd Okręgowy ustalił, że Instytut Techniki (...) w G., na podstawie badań reakcji użytkowników budynków opracował propozycje ich użytkowania na terenach górniczych.

Z opracowań tego Instytutu wynika, że odchylenie budynków od pionu mniejsze niż 10 mm/m jest nieuciążliwe i nie wymaga naprawy.

Mając na względzie powyższe ustalenia, bezsporną okoliczność, że istnieje związek przyczynowy między szkodą doznaną przez powoda, a ruchem zakładu górniczego pozwanej, a nadto treść przepisów art. 144 ust. 1 i 2, art. ust.1 i art. 147 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. prawo geologiczne i górnicze Sąd uznał, że powództwo jest zasadne w części dotyczącej żądania naprawienia szkód w sposób opisany w wyroku, a koszt tej naprawy wyniesie 47.000 złotych. W ocenie Sądu podstawą prawną orzeczenia są przepisy wskazanej ustawy w jej brzmieniu po nowelizacji obowiązującej od dnia 1 stycznia 2012 roku.

Odwołując się do powołanych przepisów Sąd oddalił powództwo o zasądzenie na rzecz powoda odszkodowania przewyższającego wartość niezbędnych prac naprawczych oraz roszczenie o odszkodowanie za utratę wartości rynkowej nieruchomości powoda.

Wyrok został zaskarżony apelacją, w całości, przez powoda.

Skarżący zarzucił:

1) naruszenie prawa materialnego, a to:

- art. 145 w zw. z art. 144 ust. 1 ustawy - Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na nieuwzględnieniu przy rozpoznaniu niniejszej sprawy przepisów kodeksu cywilnego, w tym zwłaszcza art. 363 § 1 k.c. oraz 361 § 1 i 2 k.c.;

- art. 145 w zw. z art. 144 ust. 1 ustawy - Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku w zw. z art. 363 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na zaniechaniu uwzględnienia w okolicznościach tej sprawy, że poszkodowany dokonał wyboru sposobu naprawienia szkody i wybrał roszczenie pieniężne, zaś Sąd I instancji uwzględnił roszczenie o przywrócenie do stanu poprzedniego, które zgłoszone zostało jako roszczenie ewentualne;

- art. 145 w zw. z art. 144 ust. 1 ustawy - Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku w zw. z art. 363 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na zasądzeniu na rzecz powoda obowiązku przywrócenia przez pozwaną nieruchomości przy ul. (...) w R. do stanu poprzedniego z jednoczesnym ograniczeniem tego obowiązku poprzez wskazanie „ogólnej wartości – 47.000 zł” prac składających się na obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego;

- art. 145 w zw. z art. 144 ust. 1 ustawy - Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na zaniechaniu precyzyjnego (nie sprowadzającego się li tylko do „ogólnego”) ustalenia przez Sąd I instancji wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu od pozwanej, co spowodowane jest brakiem ustalenia precyzyjnie wartości szkody, jakiej doznał powód w wyniku ruchu zakładu górniczego pozwanej;

2) naruszenie prawa procesowego mające wpływ na treść orzeczenia, a to:

- art. 191 k.p.c. w zw. z art. 321 § 1 k.p.c. w następstwie wyrokowania przez Sąd I instancji co do przedmiotu roszczenia zgłoszonego jako żądanie ewentualne - żądanie przywrócenia do stanu poprzedniego - z jednoczesnym określeniem „ogólnej wartości - 47.000,00 zł” prac składających się na przywrócenie nieruchomości powoda do stanu poprzedniego;
- art. 217 §1-3 k.p.c. w zw. z art. 308 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z fotografii, przedstawionych na rozprawie w dniu 12 stycznia 2016 r., w sytuacji, gdy wniosek ten zmierzał do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy tj. zakresu szkody, powiększenia się jej od czasu wydania opinii przez biegłego M. S. (marzec 2015 r.) i J. P. oraz charakteru szkody, a jednocześnie nie był spóźniony i nie spowodowałby zwłoki w rozpoznaniu sprawy;
- art. 217 § 1-3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z dodatkowej opinii uzupełniającego biegłego M. S. lub innego biegłego z zakresu budownictwa na okoliczność ustalenia w sposób szczegółowy wartości szkody doznanej przez powoda tj. kosztów remontu budynku powoda i innych części składowych nieruchomości, a także okoliczności dotyczących ujawnionej szkody związanej z pękniętym fundamentem budynku, w sytuacji, w której okoliczności te nie zostały wyjaśnione przez osobę posiadającą wiedzę specjalną a niewątpliwie miały istotne znaczenie dla zgłoszonego roszczenia o zapłatę odszkodowania;

- art. 227 k.p.c. w zw. z art. 217 § 1 - 3 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron, w sytuacji, w której wniosek ten nie był spóźniony, a jednocześnie w sprawie po przeprowadzeniu postępowania dowodowego nadal niewyjaśnione były istotne fakty dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym zwłaszcza dotyczące zakresu i charakteru szkody oraz powiększenia się jej od czasu wydania opinii przez biegłego M. S. (marzec 2015 r.) i J. P.;
- art. 278 § 1 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i niezastosowanie polegające na czynieniu przez Sąd ustaleń, nie opierając się na twierdzeniach osoby posiadającej wiadomości specjalne co do tego:
- czy wartość budynku powoda uległa zmniejszeniu z uwagi na fakt, że szkoda w postaci pochylenia bryły budynku nie zostanie naprawiona a istnieje (budynek pochylony jest o ok. 7 mm/ m, co nie kwalifikuje go do rektyfikacji)?
- czy budynek powoda wykazuje pęknięcie fundamentu i jak winna zostać naprawiona ta szkoda?
- czy od dnia wydania opinii przez biegłego M. S. (marzec 2015 r.) wystąpiły w nieruchomości powoda nowe szkody, spowodowane ruchem zakładu górniczego pozwanej, w sytuacji, w której nieruchomość powoda nadal poddawana była wpływom eksploatacji? Czy od dnia wydania opinii przez biegłego J. P. doszło do powiększenia się pochylenia bryły budynku mieszkalnego powoda?
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny dowodu z opinii podstawowej i uzupełniającej biegłego M. S. oraz brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego i w efekcie błędne ustalenie, iż budynek powoda winien zostać naprawiony poprzez restytucję naturalną oraz, że „przybliżony koszt tej naprawy” to 47.000,00 zł;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym zwłaszcza opinii podstawowej i uzupełniającej biegłego M. S. i w efekcie błędne ustalenie, że budynek powoda nie doznał szkody związanej z pękniętym fundamentem oraz że od dnia wydania opinii przez biegłego M. S. nie wystąpiły nowe szkody spowodowane ruchem zakładu górniczego pozwanej;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy i w efekcie błędne ustalenie, że budynek powoda od czasu wydania opinii biegłego J. P. nie uległ dalszemu wychyleniu;
- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak dostatecznego uzasadnienia motywów wyroku, w szczególności z pominięciem wyjaśnienia powodów dla których Sąd nie uwzględnił dokonanego w myśl art. 363 § 1 k.c. wyboru sposobu naprawienia szkody przez powoda a co za tym idzie nie uwzględnił roszczenia pieniężnego (roszczenia głównego) a wyłącznie o przywrócenie do stanu poprzedniego (roszczenia ewentualnego), a także poprzez pominięcie wyjaśnienia powodów, dla których nie uwzględnił zarzutów powoda dotyczących niewyjaśnienia kwestii wysokości i zakresu szkody doznanej przez powoda, co było podstawą zgłoszonych dalszych wniosków dowodowych.

Jednocześnie powód wnosił o:

- 1) dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu budownictwa, przed Sądem Apelacyjnym jako Sądem merytorycznym II instancji na okoliczność ustalenia:
 - zakresu szkody wyrządzonej ruchem zakładu górniczego pozwanej w budynku przy ul. (...) w R. oraz kosztów robót, które są wymagane do przywrócenia budynku powoda do stanu poprzedniego;
 - czy fundament budynku powoda jest pęknięty; jeśli tak - czy możliwe jest przywrócenie do stanu poprzedniego tej szkody, a jeśli tak - jakim kosztem?

2) dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu miernictwa górniczego, przed Sądem Apelacyjnym jako Sądem merytorycznym II instancji na okoliczność ustalenia Czy budynek powoda uległ dalszemu pochyleniu od czasu wydania opinii przez biegłego J. P. ? Jeśli tak o ile oraz czy wychylenie to winno zostać naprawione, jeśli tak, to w jaki sposób ?

3) dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości, przed Sądem Apelacyjnym jako Sądem merytorycznym II instancji na okoliczność ustalenia wysokości szkody handlowej poniesionej przez powoda, to jest ustalenia wysokości utraty przez budynek mieszkalny wartości rynkowej na skutek faktu, iż pomimo wykonania prac restytucyjnych, stracił on na wartości rynkowej wskutek samego faktu wyrządzenia szkody i przeprowadzania prac restytucyjnych, które nie przywrócą go w pełni do stanu sprzed powstania szkody.

Powołując się na powyższe skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kwoty 600.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 28 lutego 2014r. ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwana wносиła o oddalenie apelacji i o zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny w Katowicach zważył co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna o tyle, o ile zmierza do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Z pozwu, pism procesowych powoda wniesionych w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji oraz motywów zaskarżonego wyroku wynika, że powód ze względu na szkody powstałe w jego nieruchomości w pierwszej kolejności żądał zapłaty odszkodowania.

Ewentualne żądanie dotyczące zobowiązania pozwanej do naprawienia szkody przez przywrócenie stanu poprzedniego zostało zgłoszone na wypadek ustalenia, że szkoda została wyrządzona przed 1 stycznia 2012 roku.

W takim przypadku przepisy ustawy Prawo geologiczne i górnicze obowiązujące w tamtym czasie, nie przyznawały poszkodowanemu prawa wyboru roszczenia stanowiąc, że poszkodowany może żądać przywrócenia stanu poprzedniego, a zapłaty odszkodowania może dochodzić, gdyby przywrócenie takiego stanu było niemożliwe lub nadmiernie kosztowne.

Z materiału dowodowego zawartego w aktach sprawy i ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że szkody w nieruchomości powoda ujawniły się w 2012r. W każdym razie pozwana nie wykazała, aby było inaczej.

Oznacza to, że dla oceny zasadności powództwa miał zastosowanie obecnie obowiązujący przepis art. 145 ustawy Prawo geologiczne i górnicze.

Przepis ten do naprawienia szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego odsyła do uregulowań zawartych w Kodeksie cywilnym.

Trafnie skarżący wywodzi, że do naprawienia szkód powstałych po 1 stycznia 2012r. należy stosować regulację w przepisie art. 363 § 1 kc, zgodnie z którą naprawienie szkody powinno nastąpić według wyboru poszkodowanego, bądź przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej. Powód dokonał wyboru żądając zapłaty odszkodowania. Mimo odwołania się w motywach zaskarżonego wyroku do przepisu art. 145 ustawy Prawo geologiczne i górnicze Sąd Okręgowy nie odniósł się do zasadności tego roszczenia werbalnie stwierdzając, że roszczenie odszkodowawcze nie jest zasadne ze względu na brak przesłanek przewidzianych tym przepisem. W uzasadnieniu wyroku nie zawarto żadnego wyводу uzasadniającego taki pogląd. Pozwala to na stwierdzenie, że istota

sporu co do dochodzonego przez powoda roszczenia pieniężnego (żądanie zapłaty odszkodowania w kwocie 600.000 złotych) nie została rozpoznana.

Już z tych względów zachodziły podstawy do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania (art. 386 § 4 kpc).

Nie do odparcia są także dalsze zarzuty apelacji.

Sąd pierwszej instancji nie odniósł się bowiem do twierdzeń powoda, że doznał on uszczerbku majątkowego wynikającego z wychylenia od pionu jego budynku mieszkalnego, który ma z tej przyczyny niższą wartość rynkową.

Sądowi Apelacyjnemu znane jest opracowanie Instytutu (...), z którego wynika, że w przypadku pochylenia brył budynków mieszkalnych mniejszego niż 10 mm/m pochylenie te nie jest odczuwalne dla użytkowników. Konsekwencją tych ustaleń naukowców w poprzednim stanie prawnym było nieuwzględnienie roszczeń poszkodowanych żądających rektyfikacji budynków wychylonych od pionu w tak nieznaczny sposób. Wynikało to ze stosowania ówczesnie obowiązującego przepisu art. 145 ustawy Prawo geologiczne i górnicze. Naprawienie szkody, nieodczuwalnej dla poszkodowanych użytkowników budynków nieznacznie odchylonych od pionu pociągało bowiem dla zobowiązanego do naprawienia szkody nadmierne koszty.

Powód nie żąda jednak rektyfikacji budynku, lecz zapłaty odszkodowania za zmniejszenie jego wartości rynkowej wynikającej z odchylenia od pionu.

Roszczenie to nie zostało rozpoznane.

Bezpośrednio przed wyrokowaniem powód utrzymywał, że jego budynek uległ dalszemu odchyleniu od pionu i wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego specjalisty w tym zakresie.

W dalszym toku postępowania rozważenia wymaga, gdyż kwestia nie jest dotychczas jednoznacznie przesądzona w judykaturze, czy w przypadku terenów nieuspokojonych górniczo, właścicielom budynków odchylonych od pionu w sposób nieuciążliwy w użytkowaniu, przysługuje odszkodowanie za utratę ich wartości rynkowej. Z dotychczas zebranego materiału dowodowego nie wynika bowiem, aby uciążliwość ta ma charakter trwały.

Za zasadne należy uznać zarzuty apelacji kwestionujące oddalenie wniosków skarżącego, zmierzających do wykazania, że szkoda wywołana eksploatacją górniczą pozwanej uległa dalszemu powiększeniu.

Powód przytoczył dowody dla wykazania tych twierdzeń. Brak było podstaw dla oddalenia wniosków w tym zakresie.

Ze względu na specyfikę sprawy celowym jest przeprowadzenie dowodu z przesłuchania powoda dla ustalenia rozmiaru i zakresu szkód, oraz dowodu z opinii biegłego z zakresu górnictwa dla ustalenia czy szkoda w postaci wychylenia budynku powoda od pionu ma charakter trwały, a w razie pozytywnych ustaleń także dowodu z opinii biegłego z zakresu rzeczoznawcy majątkowego dla ustalenia wielkości tej szkody w dacie orzekania. W ocenie Sądu Apelacyjnego zasadne są zarzuty apelacji zmierzające do wykazania, że biegły z zakresu budownictwa winien opracować kosztorys usunięcia stwierdzonych szkód (poza wychyleniem budynku od pionu).

Pozwoli to biegłemu z zakresu wyceny nieruchomości, z opinii którego dowód należy dopuścić w ostatniej kolejności, ocenić jakiej szkody majątkowej doznał powód w wyniku negatywnych wpływów eksploatacji górniczej, przy czym do oceny Sądu pierwszej instancji należy ocena czy szkoda ta winna obejmować także istnienie w dacie orzekania wychylenia budynku od pionu.

Z tego co podano wyżej wynika, że nie tylko nie rozpoznano istoty sprawy ale, że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 kpc).

Dlatego Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Roman Sugier	SSA Małgorzata Wolczańska
----------------------	------------------	---------------------------